

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ЛУКАВОЇ ЦИФРИ

Л.Л. ЖДАНОВА

д.е.н., доцент,

професор кафедри загальної економічної теорії

Одеського національного економічного університету

Для розробки ефективної економічної політики необхідні як знання закономірних зв'язків економічних змінних, так і точний вимір цих змінних. Застосування єдиної методики розрахунку обсягів та структури ВВП робить зіставними показники розвитку економіки різних країн. Порівняння величини ВВП та його структурних елементів стає емпіричною базою для висновків щодо рівня розвитку та ресурсів економічного зростання. Найважливішим показником, який характеризує матеріальні можливості розвитку економіки є основний капітал. Відповідно, показник частки нагромадження основного капіталу у ВВП є суттєвою характеристикою перспектив економічного зростання і розвитку. В економіці України протягом останніх п'ятнадцяти мирних років нагромадженню основного капіталу адресується від 18,3% до 27,5% ВВП. При цьому частка валового нагромадження основного капіталу, яка припадає на машини та обладнання, коливається на рівні 35-45%.

Зіставлення показників нагромадження у вітчизняній економіці з відповідними показниками США, Німеччини, Франції показує, що величина норми нагромадження перевершує показники цих країн. У структурі нагромадження частка машин та обладнання теж на 10-15% вище, ніж у розвинутих країнах. Відтак, економіка України має скорочувати розрив у рівні ВВП на душу населення. Проте цього не відбувається.

Така динаміка розвитку економіки України суперечить логіці і потребує більш ретельного аналізу показників структурних частин ВВП в економіці України. Перш за все дослідження потребують показники нагромадження.

Дані щодо частки валового нагромадження основного капіталу у ВВП, які ззовні зіставні з розвиненими країнами, не цілком коректно відображають реальний стан справ. Пов'язано це з тим, що структура ВВП розраховується на базі витрат, визначених у національній валюті, отже, не береться до уваги диспаритет у співвідношенні цін на різні групи товарів по відношенню до вільно конвертованих валют. Цей диспаритет викликаний тим, що імпортовані товари оплачуються вільно конвертованою валютою, потім їх ціна перераховується для національного ринку за офіційним обмінним курсом. В результаті, на вітчизняному ринку усі товари оцінені в національній валюті, але в силу ряду причин (насамперед, національного рівня цін, галузевої структури економіки, різної продуктивності праці та ефективності виробництва, а також соціально-економічної політики держави та курсової політики центрального банку), купівельна спроможність національної валюти по відношенню до вільно конвертованих валют в різних секторах економіки виявляється неоднаковою. Вона ближче до офіційного обмінного курсу там, де вище частка імпортних товарів. І навпаки, вона далека від офіційного обмінного курсу в секторах і галузях, де імпортні товари відсутні або їх частка невелика.

Як видно з даних таблиці 1, у 2011 році, на який зроблені останні офіційні розрахунки, паритет купівельної спроможності гривні відносно долара США у середньому по економіці складав 3,434 гривни за один долар США, тоді як офіційний обмінний курс був 7,968 гривень за один долар США. Розбіжність між офіційним обмінним курсом валюти і її реальною купівельною спроможністю виявляється найбільшою у секторі споживчих витрат і найменшою у секторі інвестиційних витрат. Виходячи з цього, структура ВВП, яка розрахована у національній грошовій одиниці створює перебільшене уявлення про інвестиційні витрати економіки і, відповідно, применшення уявлення про споживчі витрати населення. Перерахування ВВП за його аналітичними категоріями у долари США, базуючись на реальній купівельній спроможності валюти, надає більш адекватну картину справ у економіці. Як видно з даних табл.1, нагромадження основного капіталу, розраховане на базі

паритету купівельної спроможності валюти, лише трохи перевищує 9% ВВП. Така частка нагромадження у ВВП цілком адекватно пояснює дуже повільний розвиток вітчизняної економіки.

Таблиця 1.

Структура ВВП України за витратами у національній валюті та за паритетом купівельної спроможності за 2011 рік

ВВП за аналітичними категоріями	Структура ВВП за витратами у національній валюті, %	Паритет купівельної спроможності аналітичних категорій ВВП за 2011 рік (одиниць національної валют и за долар США)	Реальні витрати у дол. США, розраховані на базі паритету купівельної спроможності, млрд. дол.	Структура ВВП за реальними витратами у дол. США, розрахована на базі паритету купівельної спроможності, %
Валовий внутрішній продукт	100	3,434	379,1	100*
Фактичне кінцеве споживання домашніх господарств	79,2	2,852	361,4	95,33
Продукти харчування та безалкогольні напої	25,9	5,011	67,4	11,3
Алкогільні напої, тютюнові вироби та наркотичні засоби	4,6	2,470	24,1	6,4
Одяг і взуття	4,2	6,081	9,0	2,4
Житлові послуги, вода, електрика та інші види палива	8,5	0,982	112,8	29,8
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка	2,9	4,685	8,1	2,1
Охорона здоров'я	6,9	1,601	56,5	14,9

Транспорт	8,2	5,842	18,3	4,8
Зв'язок	1,6	3,104	6,9	1,8
Відпочинок та культура	3,2	4,582	9,2	2,4
Освіта	7,0	0,830	110,3	29,0
Ресторани та готелі	1,7	5,961	3,8	1,0
Різні товари та послуги	4,3	3,087	18,1	4,8
Чисті покупки за кордоном	-0,1
Витрати на кінцеве споживання домашніх господарств	67,2	3,311	264,4	69,7
Витрати на кінцеве споживання державного управління на індивідуальні товари та послуги	11,9	1,128	137,5	36,3
Фактичне кінцеве споживання державного управління	6,3	2,250	36,6	9,7
Валове нагромадження основного капіталу	18,6	6,877	35,2	9,3
Машини й устаткування	7,1	8,760	10,6	2,8
Будівництво	11,0	5,474	26,2	6,5
Інші продукти	0,4
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	2,2
Сальдо експорту-імпорту товарів та послуг	-6,2

Джерело: Purchasing Power Parities and the Real Size of World Economies. A Comprehensive Report of the 2011 International Comparison Program// World Bank Group, 2015, pp. 26, 46-47, 58-59, 70-71.

*Сума компонентів ВВП за категоріями кінцевих витрат перевищує 100 відсотків, тому що чистий експорт, за розрахунками ВВП у національній валюті склав 80,9 млрд. грн., тобто -6,2% ВВП (Там само, pp. 35, 47).

Розрахунки ВВП по єдиній методиці не лише роблять зіставними показники розвитку різних країн, але й одночасно приховують реальний стан справ у економіці тих країн, де офіційний обмінний курс валюти відрізняється від паритету її купівельної спроможності. Таке положення є об'єктивним, пов'язаним з тим, що статистичні показники розраховуються як універсальні. Методики розрахунків не беруть до уваги специфіку економіки менш розвинутих країн. Сказане дозволяє зробити пропозицію Державній службі статистики України вести розрахунки ВВП не лише на базі національної валюти, але і на базі паритету купівельної спроможності валют і публікувати їх щорічно.